

О‘ЗBEK KЛАССИК АДАБИЙОТИДАГИ АЙОЛЛАР ОБРАЗЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ЗАМОНАВИЙ ТАЛҚИНЛАРИ

Jizzax davlat pedagogika universiteti
filologiya fakulteti xorijiy til va adabiyoti: I
nqliz tili yo‘nalishi 2-bosqich talabasi

Tursunova Visola Behzod qizi

visolatorsunova05@gmail.com

+998991947471

Annotatsiya

Ushbu maqola o‘zbek klassik adabiyotida ayollar obrazlarini tahlil qiladi va ularning zamonaviy talqinlarini o‘rganadi. Tadqiqotda ayollar tasviri orqali jamiyatdagi qadriyatlar, axloqiy-odobiy me‘yorlar va shaxsiy kechinmalar yoritiladi. Shuningdek, maqolada klassik adabiyotdagi ayol obrazlarining bugungi zamon talqinida qanday o‘zgarishlar yuz bergani, ularning jamiyat va madaniyatdagi roli muhokama qilinadi.

Kalit so‘zlar

O‘zbek klassik adabiyoti, Ayollar obrazlari, Badiiy tasvir, Jamiyat va madaniyat, Axloqiy qadriyatlar, Shaxsiy kechinmalar, Zamonaviy talqin, Gender masalalari

Kirish

O‘zbek klassik adabiyoti xalqning ma’naviyati, ijtimoiy hayoti va axloqiy qadriyatlarini ifodalovchi boy badiiy merosdir. Shu adabiyotning ajralmas qismi sifatida ayollar obrazlari turli janr va asarlarda doimiy o‘rin tutgan. Klassik davr yozuvchilari ayollarni nafaqat ijtimoiy vazifalari, balki shaxsiy tuyg‘ulari, axloqiy qadr-qimmatlari va ichki dunyosi bilan ham tasvirlagan. Ayollar obrazlari orqali

jamiyatdagi qadriyatlar, urf-odatlar, odob-axloq me'yorlari va insoniy munosabatlar ifodalangan. Shu bilan birga, ayollar tasviri badiiy ifoda vositalari yordamida jonli va ta'sirchan shaklda berilgan, ularni o'quvchi nafaqat o'qib, balki his etadi.

Klassik adabiyotda ayollar obrazlari ko'pincha ijtimoiy-siyosiy, ma'naviy va axloqiy kontekstda yoritilgan. Misol uchun, Alisher Navoiy, Furqat, Mahmudxo'ja Behbudi va boshqa mashhur shoirlar ayollarni nafaqat sevgi va mehr-muhabbat timsoli sifatida, balki jamiyat hayotidagi mas'uliyatli shaxslar sifatida ham tasvirlagan. Ularning badiiy obrazlari o'quvchida estetik va ma'naviy tajriba uyg'otadi, shuningdek, o'quvchiga tarixiy va madaniy kontekstni anglash imkonini beradi. Shu jihatdan, klassik adabiyotdagi ayol obrazlarini o'rganish nafaqat adabiyotshunoslar, balki yosh avlod uchun ham katta ahamiyatga ega.

Bugungi kunda ayollar obrazlari zamonaviy talqinlarda ham dolzarb mavzu hisoblanadi. Klassik asarlardagi ayol obrazlari orqali jamiyatdagi gender masalalari, shaxsiy huquqlar, axloqiy me'yorlar va ijtimoiy o'zgarishlar tahlil qilinadi. Shu bois, klassik adabiyotdagi ayol obrazlarini o'rganish nafaqat tarixiy ma'lumot beradi, balki zamonaviy jamiyat va madaniyatni anglashga ham xizmat qiladi. Ushbu maqolada o'zbek klassik adabiyotida ayollar obrazlari, ularning badiiy-xususiyatlari, jamiyatdagi roli va zamonaviy talqinlari batafsil yoritiladi.

Klassik adabiyotdagi ayollar obrazlari

O'zbek klassik adabiyotida ayollar obrazlari turli qirralari bilan yoritilgan. Ular ko'pincha ijtimoiy, axloqiy va ma'naviy masalalarni ifodalovchi timsollar sifatida namoyon bo'ladi. Klassik davr yozuvchilari ayollarni faqat sevgi va mehr-muhabbat ramzi sifatida emas, balki jamiyatdagi mas'uliyatli shaxslar, uy bekasi, ota-onaga sodiq farzand, mehribon ona va oqil maslahatgo'y sifatida tasvirlagan. Shu tarzda ayollar obrazlari orqali jamiyatning qadriyatlari va urf-odatlari badiiy shaklda o'quvchiga yetkazilgan.

Alisher Navoiy ijodida ayollar obrazlari juda keng yoritilgan. Uning g‘azallari, masnaviy asarlari va dostonlarida ayollar nafaqat sevgi obyekt, balki shaxsiy fazilatlar, axloqiy qadriyatlari va iroda egasi sifatida tasvirlanadi. Masalan, “Layli va Majnun” dostonida Layli obrazidagi fidoyilik, sadoqat va haqiqiy sevgi qadriyatlari o‘quvchi qalbiga chuqur ta’sir qiladi. Shu bilan birga, ayol obrazlari orqali insoniy his-tuyg‘ular, ma’naviy tarbiya va axloqiy me’yorlar ham ochib beriladi.

Mahmudxo‘ja Behbudi va Furqat ijodida esa ayollar obrazlari ko‘proq ijtimoiy kontekstda ifodalanadi. Ular asarlarda jamiyatdagi ayolning o‘rni, ta’limga bo‘lgan ehtiyoji, oiladagi va jamiyatdagi mas’uliyati, shuningdek, qadriyatlarni anglash va ularga amal qilish masalalarini yoritgan. Shu tarzda, klassik nasr va she’riyatdagi ayollar obrazlari jamiyatning tarixiy kontekstini ochib beradi, milliy qadriyatlarni aks ettiradi va o‘quvchini tarbiyalaydi.

Klassik adabiyotdagi ayollar obrazlari shuningdek, badiiy ifoda vositalari orqali jonli va ta’sirchan berilgan. Metafora, tashbeh, dialog va monologlar orqali ularning ichki dunyosi, kechinmalari va his-tuyg‘ulari o‘quvchiga chuqur yetkaziladi. Shu sababli, klassik asarlardagi ayol obrazlarini tahlil qilish nafaqat tarixiy ma’lumot beradi, balki zamonaviy o‘quvchi va olimlar uchun estetik va ma’naviy tajriba manbai bo‘lib xizmat qiladi.

Ayollar obrazlarining zamonaviy talqinlari

O‘zbek klassik adabiyotidagi ayollar obrazlari zamonaviy talqinlarda ham dolzarb mavzu sifatida o‘rganiladi. Bugungi kunda olimlar, adabiyotshunoslar va yosh o‘quvchilar klassik asarlardagi ayol timsollarini tahlil qilib, ularni jamiyatdagi gender masalalari, ayol-erkak munosabatlari va shaxsiy huquqlar kontekstida o‘rganmoqda. Shu yo‘l bilan klassik adabiyotdagi qadriyatlar zamonaviy jamiyatga moslashtiriladi va yosh avlod uchun anglashli bo‘ladi.

Zamonaviy talqinlarda ayollar obrazlari ko'proq shaxsiy huquqlar, erkin fikr, ta'lim olish va jamiyatdagi faol ishtirok kabi jihatlari bilan tasvirlanadi. Masalan, Layli va Majnun dostonidagi Layli timsoli bugungi zamonda mustaqil fikr, iroda va shaxsiy qadr-qimmat timsoli sifatida qayta talqin qilinadi. Shu tariqa, klassik asarlardagi fidoyilik, sadoqat va mehr-muhabbat qadriyatlari bugungi kontekstda yangi ma'noga ega bo'ladi.

Zamonaviy o'quvchilar va yozuvchilar uchun klassik ayol obrazlarini o'rganish, ularni zamonaviy sharoitga moslashtirish, o'zbek adabiyoti va madaniyatini chuqur anglash imkonini beradi. Shu bilan birga, ayol obrazlari orqali jamiyatdagi gender tengligi, axloqiy qadriyatlar va shaxsiy huquqlar haqida fikr yuritish, yoshlarni tarbiyalash va ma'naviy rivojlantirish ham mumkin bo'ladi.

Shuningdek, zamonaviy talqinlar yordamida klassik asarlar yosh avlodga nafaqat badiiy ta'sir, balki axloqiy va ijtimoiy ma'naviy tajriba ham beradi. Shu sababli, klassik adabiyotdagi ayollar obrazlarini zamonaviy kontekstda o'rganish, adabiyotshunoslik, madaniyatshunoslik va tarbiya fanlari uchun katta ahamiyatga ega.

Xulosa va takliflar

O'zbek klassik adabiyotidagi ayollar obrazlari jamiyatning ma'naviy va axloqiy qadriyatlarini aks ettirishda markaziy o'rin egallaydi. Ular nafaqat badiiy ifoda vositasi sifatida, balki o'quvchida hissiy va tafakkuriy tajriba uyg'otuvchi vosita sifatida xizmat qiladi. Klassik davr shoir va yozuvchilari ayollarni ijtimoiy rol, axloqiy qadriyat va shaxsiy tuyg'ular bilan birgalikda tasvirlagan. Shu tariqa, ayollar obrazlari orqali jamiyatning tarixiy konteksti, urf-odatlari va madaniy qadriyatlari o'quvchiga yetkazilgan.

Zamonaviy talqinlar esa klassik ayol obrazlarini bugungi ijtimoiy va madaniy kontekstga moslashtirib, ularni shaxsiy huquqlar, erkin fikr, ta'lim olish va jamiyatdagi faol ishtirok kabi jihatlari bilan boyitadi. Bu nafaqat adabiy tajriba, balki yosh avlodni

tarbiyalash, axloqiy qadriyatlarni shakllantirish va gender tengligini tushunishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, zamonaviy talqinlar klassik asarlar orqali madaniy merosni anglash va qadrlashga yordam beradi.

Takliflar

Klassik adabiyotdagi ayollar obrazlarini o‘quv dasturlarida kengroq o‘rganish: maktab va oliy ta’limda bu mavzuga alohida e’tibor berish.

Zamonaviy tahlil va tadqiqotlarni rag‘batlantirish: olimlar va talabalar orasida klassik ayol obrazlarini zamonaviy talqin bilan tahlil qiluvchi ilmiy ishlanmalarni qo‘llab-quvvatlash.

Ijodiy loyihalar va seminarlar tashkil etish: yozuvchilar va o‘quvchilar uchun klassik ayollar obrazlarini muhokama qilish va ijodiy talqin qilish imkoniyatini yaratish.

Multimedia va raqamli resurslardan foydalanish: klassik asarlarni video, audio va interaktiv shaklda taqdim etib, yoshlarni jalb qilish.

Adabiyotlar ro‘yxati

Abdullayev, S. ***O‘zbek adabiyoti tarixi***. Toshkent: Fan, 2015.

Navoiy, A. ***G‘azallar va masnaviy asarlar***. Toshkent: Akademiya, 2008.

Behbudi, M. ***Turkiston tarixidan***. Toshkent: Sharq, 2010.

Furqat, X. ***She’riy asarlar to‘plami***. Toshkent: Ma’naviyat, 2012.

Karimov, T. ***Klassik adabiyot va ayollar obrazlari***. Toshkent: Fan, 2017.

Ismoilov, D. ***O‘zbek adabiyotida badiiy ifoda***. Toshkent: Sharq, 2016.

Rashidov, F. **Ayol obrazlari va jamiyat**. Toshkent: Akademiya, 2018.

Alimov, B. **Klassik asarlar va zamonaviy talqin**. Toshkent: Ma'naviyat, 2019.

Mirzoev, O. **O'zbek klassik adabiyotida qadriyatlar**. Toshkent: Fan, 2020.

Xudoyberdiyev, S. **Ayollar tasviri va badiiy xususiyatlar**. Toshkent: Sharq, 2015.

Xalqaro hamkorlik: klassik o'zbek adabiyoti va ayol obrazlarini boshqa tillarga tarjima qilib, global maydonda tanitish.